

dr. sc. Lovorka Čoralić

ODABRANE TEME IZ POVIJESTI
ALBANSKO-HRVATSKIH ODNOSA
U KASNOM SREDNJEM I
RANOM NOVOM VIJEKU

Zagreb, 2023.

Kazalo

Predgovor.....	11
Napomena autorice.....	13
I. OD ULCINJA DO DRAČA – ALBANSKI ISELJENICI U MLECIMA (14. – 18. STOLJEĆE).....	17
Uvod: Mleci – otvoreni grad	17
Izvori i literatura. Cilj rada.....	20
Način bilježenja u mletačkim vrelima	24
Vremenski okvir iseljavanja i djelovanja	24
Pobliže zavičajno podrijetlo	26
Od zapadnog predjela Dorsoduro do istočnog Castella i na otoku Chioggia: mjesta stanovanja	27
Mornari, obrtnički majstori, trgovci, svećenici, redarstvenici: zanimanja i gospodarske mogućnosti.....	30
Temeljni krugovi svakodnevlja: obiteljske i prijateljske veze	36
Duboko odani katoličkoj vjeri: vjerski život i religioznost	41
Krađe, razbojstva, oskvrnuća, ubojstva: nepoželjni oblici prisutnosti	49
Tiskari, humanistički pisci, staklarski umjetnici, mletački uglednici: tragom znamenitijih albanskih iseljenika	50
Zaključak.....	51
II. BENEMERITA NAZIONE: ALBANSKI VOJNICI I ČASNICI U ZADRU (16. – 18. STOLJEĆE)	53
Uvodne napomene.....	53
Vremenski okvir istraživanja	55
Prezimana, podrijetlo, postrojbe, činovi i vojno djelovanje.....	56

Privremeni i (ili) trajni iseljenici u Zadru: mjesta stanovanja.....	62
Gospodarske mogućnosti.....	64
Svakodnevlje: obitelj, rodbina, prijatelji, sudrugovi po oružju	67
Povezanost sa zadarskim crkvenim ustanovama i duhovnim osobama.....	73
Zaključak.....	81
PRILOZI	83
III. CROATI A CAVALLO I SOLDATI ALBANESI, NJIHOVA BRATOVŠTINA I GRADIVO O NJEZINU DJELOVANJU OD 1675. GODINE DO SREDINE 18. STOLJEĆA	89
Povijesni okvir.....	89
Hrvatsko-albanska bratovština i raščlamba njezinog Statuta (Matrikule).....	94
Zaključak.....	100
PRILOZI	103
IV. ALBANSKI VOJNICI U MLETAČKIM PREKOJADRANSKIM KOPNENIM POSTROJBAMA (18. STOLJEĆE)	137
Uvod: opće napomene o mletačkim prekojadranskim kopnenim postrojbama u ranom novom vijeku	137
Raščlamba arhivskih dokumenata	139
Zaključak.....	148
PRILOZI	150
V. MLETAČKI PODANICI I OSMANSKI PROGNETICI – SKADARSKI ISELJENICI U MLECIMA (14. – 18. STOLJEĆE)....	161
Opće napomene i povijesni okvir.....	161
Izvori i literatura. Cilj rada.....	164
Način bilježenja u mletačkim vrelima. Vremenski okvir iseljavanja.....	166

U svim dijelovima grada i na mletačkom otočju: mjesto stanovanja	169
Zanimanja i gospodarske mogućnosti	171
Temeljni krugovi svakodnevlja: obitelj, rodbina, prijatelji, sunarodnjaci.....	176
Vjerski život. Odnosi s mletačkim crkvenim ustanovama i duhovnim osobama	180
Zaključak.....	185
PRILOZI	188

**VI. TRAGOM ISELJENIKA IZ GRADA ULCINJA U MLECIMA
U KASNOM SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU..... 195**

Opće napomene i povijesni okvir.....	195
Izvori i literatura. Cilj rada.....	199
Raščlamba arhivskih spisa: vremenski okvir iseljavanja	200
Zanimanja i gospodarske mogućnosti	203
Predjeli i župe grada na lagunama: mjesta stanovanja	204
Svakodnevni život: obiteljske i prijateljske veze u novoj domovini	207
Vjerski život i religioznost: crkve, samostani, bratovštine, hospitali i duhovne osobe.....	209
Zaključak.....	213
PRILOZI	215

**VII. ALBANSKA OBITELJ GINI U POVIJESTI DALMACIJE I ISTRE
(16. – 18. STOLJEĆE) 217**

Uvodne napomene. Izvori i literatura	217
Raščlamba arhivskih spisa.....	219
Zaključak.....	226
PRILOZI	228

VIII. ALBANSKA OBITELJ KRUTA I NJEZINI ZASLUŽNI ODVJETCI: PRILOG POZNAVANJU ISTOČNOJADRANSKIH KOMUNIKACIJA U RANOM NOVOVJEKOVLJU	235
Uvodne napomene. Izvori i literatura	235
Raščlamba arhivskih spisa.....	238
Zaključak.....	247
PRILOZI	249
IX. ZADARSKI KAPETAN 17. STOLJEĆA: ULCINJANIN DOMINIK KATIĆ	253
Uvodne napomene i cilj rada	253
Raščlamba arhivskih spisa.....	255
Zaključak.....	262
PRILOZI	263
X. VERITÀ D'ALCUNI HERETICI: BARSKI NADBISKUP VERSUS ULCINJSKI KNEZ – DVIJE OPTUŽBE, DVA SVJEDOČANSTVA (16. STOLJEĆE).....	271
Uvodne napomene.....	271
Raščlamba arhivskih spisa.....	273
Zaključak.....	276
PRILOZI	277
XI. ZADARSKI KANONIK: SKADRANIN IVAN CAMPSI († 1775.)..	279
Uvodne napomene.....	279
Podaci iz životopisa i raščlamba oporučnih spisa.....	280
Zaključak.....	285
PRILOZI	287
XII. ULCINJ U SPISIMA MLETAČKE DRŽAVNE MAGISTRATURE CAPI DEL CONSIGLIO DEI DIECI: LETTERE RETTORI AI LORO CAPI IZ 16. STOLJEĆA (PRIJEPISI DOKUMENATA)	293
Uvodne napomene uz priređivanje arhivskoga gradiva.....	293
PRILOZI	298

XIII. IZ PROŠLOSTI BARSKE NADBISKUPIJE: PISMO BARSKOGA KLERI I PUKA PAPI BENEDIKTU XIV. IZ 1743. GODINE	327
Uvodne napomene.....	327
PRILOZI	333
ZAKLJUČAK.....	339
ODABRANE TEME IZ POVIJESTI ALBANSKO-HRVATSKIH ODNOSA U KASNOM SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU	343
Përmbledhje	343
SELECTED THEMES FROM THE HISTORY OF RELATIONS BETWEEN ALBANIANS AND CROATS IN THE LATE MIDDLE AGES AND THE EARLY MODERN AGE	347
Summary.....	347
IZVORI I LITERATURA.....	351
Izvori (neobjavljeni).....	351
Izvori (objavljeni).....	352
Literatura	354
GRAFIKONI I SLIKOVNI PRIKAZI	369
INDEKS	385
BILJEŠKA O AUTORICI.....	387
IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE	389

Predgovor

Dr. sc. Lovorka Čoralić se duugo bavi temama albanske povijesti, osobito poviješću migracija koje su se kretale duž istočnojadranske obale i zahvaćale široki prostor od Mletaka do Albanije. Razdoblje njezina istraživanja usmjereno je na kasni srednji vijek i rano novovjekovlje. Knjiga *Odabrane teme iz povijesti albansko-hrvatskih odnosa u kasnom srednjem i ranom novom vijeku*, koju ovom prigodom objavljujemo, plod je njezinih višegodišnjih istraživanja u različitim arhivima od Zadra do Mletaka. Istovremeno, ova knjiga je zbir okupljenih radova, koji su već ranije objavljeni u različitim časopisima i zbornicima, no za ovo izdanje autorica je sve ovdje okupljene radove iznova preradila i dopunila u mnogim sastavnicama. Takvim postupkom dobili smo jedno posve novo djelo, majstorski skrojenu cjelinu tema o albanskoj povijesti, zbirku historiografskih studija o Albancima iz Ulcinja i Skadra te ostalih mjesta, kao i o njihovim migracijama u mjesta i gradove u Dalmaciji i Istri gdje su se iseljavali, među kojima osobito mjesto zauzimaju Zadar i Mleci.

Ova knjiga zorno prikazuje na koji način historiografija gradi svoju priču jer svi ovdje okupljeni radovi zasnovani su ne samo na relevantnoj znanstvenoj literaturi, nego i na podacima iz povijesnih izvora iz više arhiva. Štoviše, neki od radova zapravo predstavljaju pionirski napor jer su u cjelini zasnovani na podacima iz neobjavljene arhivske građe.

Stoga ova knjiga – zbirka radova dr. sc. Lovorke Čoralić – svakako predstavlja poticaj ne samo za daljnji razvoj albanske historiografije, nego i glede daljnjeg proučavanja albansko-hrvatskih povijesnih odnosa.

Veze između albanskog i hrvatskog naroda dugotrajne su i sežu duboko u srednji vijek. U tom smislu zanimljivo je primijetiti da je prema dosadašnjim istraživanjima najstarija albanska dijaspora na hrvatskom prostoru zabilježena u Dubrovniku u 14. stoljeću, a istovremeno je najstarija hrvatska dijaspora na albanskom prostoru (današnje Kosovo) također vezana uz Dubrovnik, odnosno dubrovačke trgovce i njihove emporije u Janjevu i Letnici koji datiraju također iz 14. stoljeća. Razlozi ovih migracija bili su gospodarski, ponajprije trgovački interesi. Od 18. stoljeća Albanci se naseljavaju i na području Slavonije, posebice u Osijeku, Hrtkovcima i Nikincima, poglavito pod vodstvom biskupa Mihaela Summe. Ta albanska dijaspora poznata je pod imenom Klementinci (Kelmendasi), a tom se temom posebice bavio Frok Zefiq (Frok Zefi). Jednako tako, poznata je i albanska zajednica u Arbanasima kod Zadra, koja je djelovala pod vodstvom biskupa Vicka Zmajevića. U široj javnosti ova zajednica poznata je pod imenom Arbanasi. U ovoj knjizi čitatelj će pronaći djelovanje albanskih vojnika i časnika u Zadru od 16. do 18. stoljeća, kao i teme usko povezane uz albanske obitelji Kruta, Ginni, Katić, Campsi i druge, koje

su u glavnom gradu Dalmacije djelovale i prije Zmajevićeva doba. Zadar, koji je čest predmet interesa autorice knjige, ujedno je i njezin rodni grad. O samoj temi zadarskih Arbanasa u prošlim su desetljećima pisali Kruno Krstić i Aleksandar Stipčević. Svi ovi historiografski doprinosi, pa i knjiga radova koja se nalazi pred tobom, dragi čitatelju, predstavljaju solidnu osnovu za pokretanje novih projekata o povijesti Hrvata i hrvatske zajednice na Kosovu, u Makedoniji i Albaniji, te jednako tako za proučavanje povijesti Albanaca i albanske zajednice na hrvatskim prostorima.

Rad dr. sc. Čoralić iznimno je bitan za razumijevanje i poznavanje albanske povijesti u razdoblju kasnoga srednjeg i ranoga novog vijeka, a albanska zajednica i albanska historiografija nažalost dugo vremena nisu bile upoznate s rezultatima njezinih istraživanja. Upravo zbog toga rodila se ideja da se njezini radovi okupe na jednom mjestu i iznova objave uz nužne historiografske dopune na onim mjestima gdje je sama autorica uvidjela da su se u međuvremenu od prvog objavljivanja pojavili novi historiografski zaključci. Nadamo se da će albanski povjesničari prepoznati trud, ne samo dr. sc. Čoralić, nego i izdavača ovoga zbornika, te da će ovo izdanje postati referentna literatura i unutar albanske historiografije.

Jedan od autoričnih radova objavljen je sada već gotovo davne 2013. godine na albanskom jeziku u zborniku posvećenom prof. dr. sc. Zefu Mirditi *Poeta nascitur, historicus fit* (St. Gallen – Zagreb: Albanisches Institut – Hrvatski institut za povijest), a sada ga donosimo i javnosti podastiremo u hrvatskom prijevodu. Upravo je dr. sc. Čoralić bila ključna osoba da se Hrvatski institut za povijest i Albanisches Institut udruže u zajedničkom naporu objavljivanja zbornika posvećenog prof. dr. sc. Mirditi, a Jusuf Lika je u zasebnom izdanju uspješno preveo neke priloge vezane za navedenu problematiku s hrvatskog na albanski jezik.

U tom pogledu, s veseljem najavljujemo da smo radove okupljene u ovom zborniku već počeli prevoditi na albanski jezik, te se nadamo da će i ta inačica ove knjige uskoro biti objavljena. Na taj će način izniman i vrijedan rad dr. sc. Čoralić biti još dostupniji istraživačima albanske povijesti, posebice albanskoj historiografiji i široj javnosti. Na kraju valja naglasiti da najveće zasluge za objavljivanje ovog izdanja pripadaju dr. sc. Lovorki Čoralić jer bez njezina višedesetljetnog marljivog rada te niza objavljenih članaka na temu hrvatsko-albanskih povijesnih veza ne bi bilo materijala da se objavi ova knjiga. Ujedno, ova knjiga naša je zajednička zahvala njezinoj predanosti poslu povjesničara i njezinim rezultatima koji predstavljaju ogroman doprinos i hrvatskoj i albanskoj historiografiji. Na kraju knjige nalaze se biografija i bibliografija Lovorke Čoralić.

Nadamo se da je ovo izdanje tek početak buduće plodonosne historiografske suradnje hrvatske i albanske historiografije.

Ovu knjigu zajednički izdaju i javnosti podastiru Zajednica Albanaca Grada Zagreba i Zagrebačke Županije, Albanisches Institut i Hrvatski institut za povijest.

Albert Ramaj & Gordana Ravančić